

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора медичних наук, професора, завідуючої відділенням реабілітації репродуктивної функції жінок ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України» Корнацької Алли Григорівни на дисертаційну роботу Шпортенко Ірини Анатоліївни «Удосконалення лікування запальних захворювань статевих органів викликаних інфекціями, що передаються статевим шляхом у жінок фертильного віку на тлі вживання наркотичних та психотропних речовин», яка подана до разової спеціалізованої Вченої ради ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України», що створена відповідно до наказу ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України» від 17.05.2024 р. № 2.6-33/1/81 на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність теми дисертації. Згідно даних ВООЗ, в 2020 році біля 275 млн людей вживали психоактивні речовини, а до 2030 р. їх кількість може зрости на 11 %. Третина споживачів наркотиків в світі – жінки; доведено, що саме жіноча стать є незалежним прогностичним фактором розвитку ВІЛ та гепатиту, особливо у молодих жінок, а жінки-споживачки наркотиків більше піддаються ризику розвитку інфекційних захворювань в порівнянні із чоловіками.

Трагедія впливу наркотичних та психотропних речовин полягає в швидкому руйнівному впливі на всі системи організму людини, в тому числі, один з найсильніших – на репродуктивну, стрімко порушуючи як гормональний гомеостаз так і трансформуючи ставлення жінки до самої себе із втратою аналізу наслідків своїх дій, в тому числі під час статевих відносин, що може експоненціально збільшувати ризик інфікування та передачі інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ), призводити до настання небажаної вагітності. Саме таке поєднання впливів наркотичних та психоактивних речовин на організм жінок фертильного віку спонукає науковців та лікарів усього світу шукати комплексні та дієві підходи до лікування та профілактики таких станів.

Зважаючи на вищезазначене, дисертаційна робота Шпортенко І.А. «Удосконалення лікування запальних захворювань статевих органів викликаних

інфекціями, що передаються статевим шляхом у жінок фертильного віку на тлі вживання наркотичних та психотропних речовин» є особливо актуальною, зважаючи на тривалу та виснажливу війну в країні, що є додатковим тригером для розвитку психологічних розладів та наступних спроб пошуку виходу за допомогою вживання токсичних речовин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Шпортенко І.А. є фрагментом тем науково-дослідних робіт (НДР) «Удосконалити методи діагностики, лікування та профілактики захворювань статевих органів у жінок викликаних інфекціями, що передаються статевим шляхом та визначити роль соціальних і медичних факторів при цих захворюваннях» (№ державної реєстрації: 0119U103977) та «Дослідити вплив факторів воєнної агресії на репродуктивне здоров'я жінок та розробити заходи прегравідарної підготовки» (№ державної реєстрації: 0122U201740), що виконувались у відділенні проблем здоров'я жінки фертильного віку ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України». Здобувач, як співвиконавиця НДР виконувала її окремі фрагменти.

Ступінь обґрунтованості наукової новизни та практичної значимості результатів дослідження. Наукова новизна результатів дисертації: проведені дослідження з'ясували особливості репродуктивного здоров'я, мікробіологічну характеристику статевих шляхів, стан імунної та ендокринної систем та морфофункціональні зміни статевих органів у жінок фертильного віку із хронічними запальними захворюваннями статевих органів (ХЗЗСО), що викликані інфекціями, які передаються статевим шляхом (ІПСШ) та які вживають наркотичні та психотропні речовини, що дозволило розробити ефективний патогенетично обґрунтований алгоритм відновлення та лікування різних порушень репродуктивного здоров'я у такого контингенту жінок та виявило високу ефективність під час впровадження його в практичну ланку закладів охорони здоров'я.

Достовірність наукових результатів забезпечується вдало визначеними групами дослідження, використанням сучасних методів обстеження, результати які дають вичерпні відповіді на завдання дослідження.

Наукові дослідження виконані здобувачкою Шпортенко І.А. в ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України» під керівництвом головного наукового співробітника відділення впровадження та вивчення ефективності сучасних медичних технологій в акушерстві та перинатології, завідувачем відділенням проблем здоров'я жінки фертильного віку ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України», доктор медичних наук, старшим дослідником Подольського Володимира Васильовича.

Поставлене в дисертації наукове завдання удосконалити методи діагностики, лікування та профілактики порушень репродуктивного здоров'я викликаних інфекціями, що передаються статевим шляхом у жінок фертильного віку на тлі вживання наркотичних та психотропних речовин виконано в повному обсязі, здобувачка повною мірою оволоділа методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація є завершеною науковою роботою і підтверджує особистий внесок Шпортенко І.А. здобувача у науковий напрям «акушерство та гінекологія». За своїм змістом дисертаційна робота повністю відповідає сучасним вимогам, написана з дотриманням принципів академічної доброчесності.

За результатами звіту подібності під час перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що роботи Шпортенко І.А. є результатом її самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Оцінка оформлення, стилю викладення й обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення. Дисертація викладена грамотною державною мовою, авторка

використовувала відповідну наукову термінологію в доступній для сприйняття формі.

Робота складається з вступу, 8 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 154 сторінки.

У **вступі** дисертантка доводить актуальність обраного наукового вектору, мету, завдання та методи дослідження, основні наукові та практичні результати, надає інформацію про особистий внесок, апробацію дисертації та її технічні характеристики.

Перший розділ роботи знайомить з широким колом проблем як фізичного так і психологічного характеру, з якими щоденно стикаються жінки, які вживають наркотичні та психотропні речовини, розкривається зв'язок поширеності ІПСШ та інших захворювань, що можуть мати статевий шлях передачі у такого контингенту жінок, основні проблеми в діагностиці, лікуванні та профілактиці таких станів, з якими стикаються практичні лікарі. Літературні джерела сучасні, переважна більшість – іноземні, структура розділу логічно побудована та розкриває актуальність проблеми удосконалення лікування ХЗСО у жінок репродуктивного віку, які вживають наркотичні та психотропні речовини.

У **другому розділі** дисертації представлені групи обстежених жінок відповідно до завдань та дизайну дослідження, які розподілені залежно від вживання різних видів наркотичних та психотропних речовин; наведені всі методики дослідження – мікробіологічні, імунологічні, гормональні, психологічні, цитологічні, математико-статистичні, що чітко відповідають основній меті роботи, є логічними та сучасними.

У **третьому розділі** дисертації наведена характеристика віку початку вживання наркотичних та психотропних речовин, тривалості та виду їх впливу на жінок з ХЗСО, викликаними ІПСШ, описаний соціальний статус обстежених, надана структура гінекологічної захворюваності із зазначенням особливостей репродуктивного анамнезу, за групами, відповідно.

У четвертому розділі представлені результати мікробіологічного обстеження статевих шляхів у жінок фертильного віку, які страждають на ХЗЗСО та знаходяться під впливом дії наркотичних чи психотропних речовин. Важливою характеристикою є широкий спектр умовно-патогенних збудників, в тому числі ІПСШ та вірусу герпесу із визначенням дефіциту захисної мікрофлори у кількісному та якісному виді, що є основою для вибору раціонального патогенетично обґрунтованого лікування таких жінок.

Розділ п'ятий розкриває глибину порушень імунного гомеостазу у жінок з ХЗЗСО, викликаними ІПСШ, які знаходяться під впливом наркотичних та психотропних речовин, підкреслюючи необхідність саме комплексних підходів до діагностики та лікування запальних захворювань у такої когорти пацієнток.

В шостому розділі наведена характеристика показників гормонального гомеостазу (лютеотропний гормон, фолікулостимулюючий гормон, естрадіол, прогестерон, пролактин, кортизол) у жінок із ХЗЗСО, викликаних ІПСШ, які перебувають під впливом наркотичних та психотропних речовин, наведені достовірні відмінності залежно від впливу різних видів токсичних речовин, що дозволяє обґрунтовано корегувати лікувальну тактику при порушеннях менструального циклу чи інших гормональних змінах.

Сьомий розділ характеризує особливості психоемоційного стану жінок фертильного віку із ХЗЗСО, що викликані ІПСШ та які знаходяться під впливом наркотичних або психотропних речовин за допомогою тесту Люшера та Т. Лірі, що вдало візуалізовано в роботі та визначає високий рівень психоемоційного стресу із труднощами в інтерперсональних контактах, розуміння чого є вкрай важливим в комплексному підході до лікування такого контингенту пацієнток.

У восьмому розділі детально описані морфофункціональні зміни шийки матки у жінок із ХЗЗСО, в тому числі, викликаними ІПСШ, які знаходяться під впливом наркотичних або психотропних речовин – цитологічні особливості клітин (маркери запального компонента, диспластичні зміни), що підтверджено якісними мікрофотографіями та доводить важливість обов'язкового включення

скринінгового обстеження шийки матки у таких жінок задля раннього виявлення та проведення лікування й профілактичних заходів.

Дев'ятий розділ наводить результати особливостей перекісного окислення ліпідів біологічних мембран клітин у жінок фертильного віку із ХЗСО на тлі ІПСШ, які знаходяться під дією наркотичних та психотропних речовин, доведена різниця показників між групами жінок, інформація про що додає розуміння масштабу проблеми на рівні організму.

У **десятому розділі** наведений ефективний патогенетично обґрунтований комплекс лікувальних та профілактичних заходів для жінок фертильного віку з ХЗСО на тлі ІПСШ, які знаходяться під впливом наркотичних та психотропних речовин, що включає мультидисциплінарну роботу команди лікарів, для кожного з яких визначений чіткий план призначень від фармакотерапії до когнітивно-біхевіоральної терапії, з індивідуалізованим підходом залежно від глибини та особливостей змін, викликаних впливом як запального, так і токсичного факторів на жіночий організм.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлені у 10 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 3 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus; 1 – розділ в монографії та 3 – статті в фахових збірниках наукових праць; отримано 2 – рішення про реєстрацію договору, який стосується права автора на твір та 1 – свідоцтво на авторське право і суміжні права. Також результати дисертації були висвітлені та обговорені на Пленумі ГО «Асоціація акушерів-гінекологів України» та 8 науково-практичних фахових конференціях.

Науковий рівень публікацій здобувача Шпортенко І.А. за результатами аналізу робіт виявився достатнім для висвітленням наукових результатів, представлених в дисертаційній роботі, при цьому були дотримані принципи академічної доброчесності, біоетична експертиза не виявила порушень принципів

етики та деонтології по відношенню до жінок, які брали участь у дослідженні, медичних працівників, які були долучені до виконання досліджень на будь-якому роботі, правил та розпорядку в закладах, в яких проводились дослідження та чинного законодавства України.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Щодо зауважень, які виявлені під час рецензування роботи: вважаю необхідним прибрати прізвища композиторів, народжених на території сучасної російської федерації та назви їх музичних творів із переліку тих, що рекомендовані до прослуховування в рамках проходження терапії.

Бажано більш чітко в розділі «Матеріали та методи дослідження» окреслити хімічні речовини та дози, під впливом яких находились обстежені жінки, конкретизувати клінічні бази, де зазначені жінки проходили етап лікування у лікаря нарколога.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Питання, які виникли під час рецензування дисертаційної роботи:

- Якими були результати ефективності первинно проведеного комплексного лікування пацієнок? Чи мали Ви випадки відмови або погіршення стану жінок під час проведення лікування?

- Зважаючи на наявність порушень менструального циклу у значної кількості обстежених пацієнок, чи проводили Ви ультразвукову оцінку стану їх ендометрія та міометрія? Якщо так, наведіть, будь-ласка, структуру отриманих результатів.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Шпортенко Ірини Анатоліївни на тему «Удосконалення лікування запальних захворювань статевих органів викликаних інфекціями, що передаються статевим шляхом у жінок фертильного віку на тлі вживання наркотичних та психотропних речовин», виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів

академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення медичної науки, в тому числі для акушерства та гінекології. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022р.

Здобувач Шпортенко Ірина Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент:

Завідуюча відділенням реабілітації
репродуктивної функції жінок,
д.мед.н., професор,

Алла КОРНАЦЬКА

Підпис А. Корнацької засвідчую

Учений секретар інституту,
старший дослідник
канд. мед. наук

Олександр МІРОШНИКОВ